

Werken met het genre van het sprookje in de klas

Dr. Françoise Lucas

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Workshop naar aanleiding van hoofdstuk 4, van mijn boek

Actief met taalvaardigheid. Werken met literaire genres in de klas
(Coutinho 2015)

Vraag workshop

- Hoe kun je het genre van het sprookje aanwenden om taalvaardigheden te oefenen?

Context

- Docent cultuur en literatuur en lerarenopleider.
- Hoe literatuur koppelen aan toekomstige beroepspraktijk van mijn studenten?
- Literatuur loskoppelen van louter leesvaardigheid.
- Literatuur aanwenden om vaardigheden te oefenen.

Uitgangspunten om activiteiten voor taalvaardigheden te ontwerpen

- Genretheorie : genre als verzameling van conventionele elementen (Combe 1992), genre als verwachting (Compagnon 2001)
- Narratologie: elementen uit de geschiedenis zoals plaats van handeling, acteurs (typen personages), gebeurtenissen en tijd (Bal 1997)
- Aan de hand van het begrip genre en elementen van de geschiedenis, ludieke activiteiten voor de taalvaardigheden ontwerpen.

Voorbeeld, mengen van elementen van narratieve genres

- Bekijk het voorbeeld en noteer behalve het genre van het sprookje welk genre je in het verhaal herkent.

Activiteit 1: Sprookjesfiguren ontmoeten detectives In groepen van vier

Als we een verhaal lezen, verwachten we genrespecifieke elementen: in sprookjes horen prinsen en prinsessen, in detectives rechercheurs en in westerns cowboys dieven. Maar bij deze taak word je uitgenodigd om in een sprookje elementen uit andere genres te mengen.

1. Noteer kort wat je weet van sprookjes, detectives, westerns en fantasyverhalen. Welke elementen komen steeds terug?
2. Vul de conventionele elementen van sprookjes in op een formulier (zie de website). Bij 'acteurs' komt bijvoorbeeld te staan: prins, fee, heks, reus. Bij 'plaats van handeling', bijvoorbeeld : bos, kasteel. Bij 'gebeurtenissen' kan komen te staan: kinderen raken de weg kwijt, een huwelijk. Bij 'tijd': een paar uur tot 100 jaar.

3. Vul daarna in het formulier de conventionele elementen van een ander genre in: de detective, de western of fantasyverhalen.
4. Kies een sprookje uit een reeks bekende sprookjes en vertellingen (Grimm, Perrault, Andersen). Bedenk op basis van dat sprookje een kort scenario, waarin je elementen van minstens één ander genre verwerkt. Van het sprookjesbos maak je bijvoorbeeld een politiebureau, en de conventionele prins verander je in westernheld Lucky Luke.

Activiteit 2: Los het probleem op In groepen van 3

Met behulp van een voorwerp en een sprookjesfiguur werk je samen aan de oplossing van een probleem. Het resultaat is een ludiek gedicht.

1. In groepjes van drie bedenkt één deelnemer een probleem en schrijft het op een vel papier. De volgende deelnemer bedenkt een voorwerp waarmee het probleem kan worden opgelost en schrijft dat eronder. De derde deelnemer schrijft er een sprookjesfiguur bij die een rol speelt in de situatie.
2. De drietallen geven dit lijstje aan een ander groepje. Elk groepje schrijft een gedicht aan de hand van het lijstje dat het heeft gekregen. Het hoeft niet te rijmen.
3. De groepjes lezen elkaars gedichten.
4. Voorbeeld:

Voorbeeld: 'tegenslag'

Probleem: tegenslag

Voorwerp: emmer

Sprookjesfiguur: Klein Duimpje

Gedicht

Een emmer vol kiezelsteentjes

Om de tegenslag te overwinnen

Klein Duimpje vindt de weg terug

Naar huis

Activiteit 3: Andere beroepen, andere leeftijden In duo's

In sprookjes hebben de personages vaak specifieke, conventionele fysieke eigenschappen en karaktertrekken. Zo is een prinses over het algemeen jong, mooi en aardig, terwijl de heks oud, lelijk en kwaadaardig is. Kinderen zijn slim en kunnen zich uit moeilijke situaties redden. De personages hebben ook vaak een bepaalde functie of een bepaald beroep. Zo bestuurt de koning zijn koninkrijk, en helpt de fee de prinses haar wensen te vervullen.

1. De duo's kiezen een bekende sprookjesfiguur, bijvoorbeeld Sneeuwwitje, Klein Duimpje of Roodkapje. Van dit personage beschrijven ze de fysieke eigenschappen, de karaktereigenschappen en het beroep (koning, molenaar) of de functie (helper).
2. Verander twee van die eigenschappen. De prinses is bijvoorbeeld lelijk in plaats van mooi, het kind is een volwassene van 30 jaar, de koning is leraar of autoverkoper.
3. Schrijf in drie tot tien regels een samenvatting van het verhaal met de nieuwe karakteristieken van de personages.
4. Wissel je uit met een ander duo.
5. Voorbeeld:

Voorbeeld: Sneeuwwitje als rockzangeres

Personage: Sneeuwwitje

Eigenschappen: Mooi, jong, zwart haar en blanke huid. Aardig en zorgzaam, maar een beetje naïef. Ze is een prinses en zorgt voor het huishouden van de zeven dwergen.

Veranderde eigenschappen: Haar beroep is rockzangeres, haar leeftijd: 30 jaar

Synopsis A2

Sneeuwwitje is 30 jaar. Ze is rockzangeres. Ze heeft een eigen band. Haar stiefmoeder is jaloers op haar. Televisie- en radioprogramma's vertellen haar dat Sneeuwwitje de beste zangeres van het land is. Ze zoekt manieren om Sneeuwwitje te doden, maar Sneeuwwitje is haar steeds te slim af. Bovendien spelen de zeven dwergen in haar band. Ze laten haar nooit alleen. Maar de stiefmoeder blijft het proberen ...

Activiteit 4: Wolf, blijf je eten? In duo's

Verander karaktertrekken van een personage in het sprookje van Roodkapje, en verzin een andere wending en een nieuw einde aan het verhaal.

1. Vertel kort aan elkaar waar Roodkapje over gaat.
2. Geef één van de personages andere karaktertrekken, waardoor dat personage andere keuzes maakt. Kies ook een punt in het verhaal vanwaar je een nieuwe einde gaat bedenken.
3. Bedenk een nieuwe afloop en schrijf die in trefwoorden op.
4. Schrijven de nieuwe afloop uit.
5. Wissel met een andere duo uit.

Voorbeeld

Andere karaktertrekken: de wolf is aardig geworden.

Andere keuze: hij eet de grootmoeder niet op .

Moment in het verhaal: als Roodkapje bij haar grootmoeder aankomt.

Uitwerking A2

Roodkapje gaat de koek en de wijn naar haar grootmoeder brengen. Ze klopt op de deur. Ze gaat naar binnen en ziet de wolf en haar grootmoeder samen aan tafel. Grootmoeder heeft de wolf uitgenodigd om te blijven eten. De wolf heeft ja gezegd. Hij dacht: Een goede maaltijd met vlees, groente en een lekker toetje smaakt veel beter dan een grootmoeder.

Activiteit 5: De politie bij Hans en Grietje In viertallen

Hans en Grietje worden geconfronteerd met de politie die de dood van de heks onderzoekt. De kinderen moeten argumenten geven om hun daad te verantwoorden.

1. Lees het sprookje van Hans en Grietje of vertel het verhaal aan elkaar.
2. Vorm dubbele duo's. Het ene duo heeft de rol van rechercheurs die de dood van de heks onderzoeken. Ze bedenken en noteren drie argumenten op grond waarvan ze de kinderen aanklagen. Het andere duo heeft de rol van Hans en Grietje. Zij noteren drie argumenten die hun daad rechtvaardigen en waarmee ze zich tegen de aanklacht kunnen verweren.

3. De duo's wisselen hun argumenten uit. De rechercheurs geven steeds één argument, waartegen Hans en Grietje zich verweren met een tegenargument.
4. Je kunt het resultaat als basis voor het naspelen van een rechtbankzitting gebruiken.

Activiteit 5: Je verbeelding loslaten op sprookjes In duo's

Je maakt een nieuwe tekst met zinnen uit bekende sprookjes. Je gebruikt daarvoor je verbeelding, maar je bent wel aan een aantal regels gebonden.

Met deze zinnen maken je een nieuwe tekst. Daarbij gelden de volgende regels:

- Je mag zelf de vorm kiezen, bijvoorbeeld gedicht, brief, verhaal.
- Je moet minstens drie van de gegeven zinnen gebruiken.
- Je mag de volgorde niet veranderen.
- Je mag wel nieuwe elementen aan de zinnen toevoegen.

Geselecteerde zinnen

1. Wie is de mooiste van 't hele land?
2. Ze werd bang.
3. Ze wist niet hoe ze zichzelf moest redden.
4. Daar zag ze opeens een klein huisje.
5. Ze at van alle zeven bordjes een beetje groente en een beetje brood.
6. We verkopen het niet, voor alle goud in de wereld niet!

(ontleend aan <http://www.beleven.org/verhaal/sneeuwitje>)

Feedback

- Kies een activiteit uit die je in de klas zou willen gebruiken.
- Leg je keuze uit.

- Combe, Dominique. 1992. Les genres littéraires. Paris : Hachette.
- Compagnon, Antoine. 2001. Théorie de la littérature : la notion de genre. Disponible sur : <http://www.fabula.org/compagnon/genre.php>. (Page consultée le 31 mars 2013).